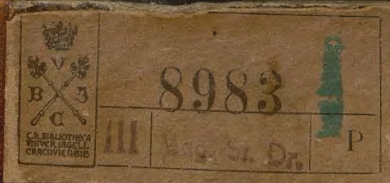

V
B
J
C

M O W A

JASNIE WIELMOZNEGO JMC PANA

SEWERYNA BIENKUNSKIEGO

Strukczaſzego i Posła Pttu Oszmiańſkiego, *w Grodnie na Seſsyi Seymowey dnia* 16. *Lipca Ru* 1793.

M I A N A.

Nayjaśnieyſzy KROLU Panie Móy Miłościwy!

Prześwietne Rzpltey Skonfederowane Seymujące Stany!

Biorąc głos w okazyi czucia ogułu Narodu, znam głosem arcyważnego, jako myślą i chęcią ogulną upoważnionego mówienia, gdy mówić mam do związku Targowickiego nayuroczyściey, bo ofiarą przyſięgi podpartego, oświadczam: iż ſtać przy następnym tłumaczeniu ſię, Naywyżſza Iſtność, ſumnienie, honor, Obywatelſtwa i ſpołeczeńſtwa obowiązki, ſzczegulna Powiatu Inſtrukcya krępuią moią ſyſtemmę.

Stanął powodem gorliwości Patryotyczney zawarty związek, nie tylko ogłoſzony, ale tak mocno upewniony, ślubem w obliczu Boga ſtwierdziły go miliony Obywatelſtwa, Kray cały tym czuley być ſiebie ſpoſtrzegł, w tym to jedności ogniwie, ile na dowodzie uroczyſtych oświadczeń z Tronu Nayjaśnieyſzey Imperatorowey Jeymci zawſze w wieloważney potędze Somſiaduiącey Monarchini poufał, a tym gruntowniey upewniał ſię.

Pisałeś ſię ſam Nayjaśnieyſzy Królu Panie N. Miłł: lubo nie tak ſkwapliwie, ja ſam powodem przykładu od Ciebie doſzłych do naſzego Powiatu wiadomości, aż w Mieſiącu Sierpniu Ru zeſzłego ucierpiawſzy dosyć i aż nader za wiele, gdy z Somſiadami moimi od dni pierwſzych Czerwca, aż do Sierpnia wſtrzymany, w ten czas mocą snać Ukazow od Kommend bliſkich pokazanego w ſamey przyſiędze cóś zelżonego do Mieyscowey Konfed: w złączeniu ſię jeliśmy ſię ſposobu.

Już to przeſzło tyle czasu, pod tym haſłem zoſtawaliśmy i zoſtáiemy, dopiero pierwſzykroć podaną do Stanow de die 11. præsentis Notą J.W. Ambaſſador znieść pragnie imie Targowickiego, nie wiem w jakim tytule żądaiąc związku, czyli chcąc innego, mieni za nie przypodobaną w Plenipotencyi Deputowanym wydaney położoną wzmiankę.

Lecz gdy tak połączony jeſt Narod Królewſkiey determinacyi zawziąwſzy przykład, a jedności ogniwa w dobrey zasadzie o ca-

łość Kraiow Polskich Rodak Król z Narodem, a Narod z Królem upewnili tak mocno, bo ofiarą nie ſtartey przyſięgi, a zatym iuż i upewnili ſię nawzaiem w nie odſtępności.

Dopieroż gdy zeſzło do pory przed Seymu terazniey ſzego, w jakimże innym, jeśli nie w tym to tprzyſiężeniu ſię podana do całego Narodu o Uniwersałach Deklaracya? te zoſtały ziſzczone od Króla i Rady pod jednymże związkiem, taż Deklaracya naymocniey zaſtrzegła, iż przychodzący Poseł luboby obrany na Seymikach mieysca przez Rugi niewezmie, jeśliby nie pisał ſię i nie wſzedł w związek Targowickiey Konfederacyi, gdy więc rzekła takim zakładem Seymu, Generalna Konfeder: niechcąc mieć oddzielnych członkow w dziſieyſzym Seymie, jakżeż dziś pretendować innego? lub gładzić imie, ktòre od pierwiaſtkowych układow, i co do utworu Posła z nas każdego, było zażądywane, i w takim względzie nalazły ſię Rugi i Seym iuż przeſzedł tydzień czwarty, Dzieł ſwoich tyle wydawſzy dowodow.

Same JW. Marſzałka Rycerſkiego obranie, ſtało ſię pod tym haſłem, jego przyſięgi od Generalności, gdy w ten czas Izba ſama jedna Poselſka nie była pełna w możności Prawodawſtwa, w mocy jakby ſobie nadawczey przyięła i wyſłuchała, ſłowem co do dziś dnia mieliśmy czynnościow, Marſzałek na czele będąc, świadczył, bardziey niżeli ſię łącząc, bo poprzyſiężnemi obowiązkami w trwałym związku od Targowickiey Konfederacyi włącznym do dziś zoſtaiąc igniwie, nie może nawet myślić o odſtępności jego, Proiektu gorſzącego takie przedſięwzięcie przyiąć, cóż dopiero popierać.

Wſzyſtkie uwagi tak z ofiary ślubow, jakoteż kroku trwałego całey Europie i całemu światu otwartego, krępuią możność odſtępu, Powiat Oſzmiań: tak liczny, w którym ſamego Obywatelſtwa oſiadłych domow do 3000. bliſko zalicza, owi to oſiadli w takiey liczbie zawarci ſą w Xięgi, które z obu Repartycyow Oſzmiań: i Poſtawſkiey utrzymywała Mieyscowa Konfederacya, a tam prócz oſiadłych Oycow z Synami, Braci niedzielnych, jakaż to liczba Szlachty zapisała ſię w owe Xięgi, ich wylane podpisy, cóż to ſą, tylko świadki ſwoim ſzczątkom, a czego Bóg z wysoka patrzący ſtrzeże, i nam daie upominek, by za bluźnierſką odſtępność nie nabierać zemſty jego od Pokolenia do Pokolenia ſzerzącey ſię, na czym zagęſzczone przyſięgi, Dom z Domem wſzedł i zapisał ſię, któżby mógł na moment odeyść od tego chwalebnego, a gdyby i omylaiącego dla tego, że w ślubach przyſięgi zamkniętego związku, do którego rozumiem i wſzyſtkie Obywatelſtwa we trzech Prowincyach ułączyły ſię.

Nie znam ja celu zamiarow JW. Ambaſſadora, ani przenikać chcę, gdy własney determinacyi jeſtem Panem, azali nie jeſt chęć do kogo utworu innego związku, ja odſtępcy w tey mierze i znaćbym nie chciał, ſłyſzeć imienia unikam.

Przysłuchiwałem ſię oprócz pierwſzych jeszcze dwum Notom JW. Ambaſſadora, Proiekt także do Traktatu, chce ſtwierdzenia po Linią w Mappie zaciągniętego Kordonu, a to wſzyſtko nad Deklaracyą Nayjaśn: Imperatorowey i nad związek przy onym, gdzie przed innemi Mocarſtwami ſtrzedz Polſkich Granic uroczyście upewniła, dopiero zabrawſzy Bracią naſzę oświadczoną Proiektem Linią, przyznanym zabor mieć żąda, zagraża dalſzemi nad bezſilnymi w drobnoſtce pozoſtałemi przewodzić potęgi ciężar, aleź każdy dziś ſtałym biorąc to ſercem, przyimie

i ſam

i ſam pogrom w ſkutku, tak ważną cierpienia maiąc przed ſię pobudkę, za wiarę, wolność, całość Kraiow, ſłowem całą ſwą iſtność i odwieczną independencyą.

Czyliż podobno by kto odſtąpił poprzyſięgłego związku, kiedy Patryotyzmu znamiona, w Seymie tym ſą trwałe w związkowości niezmienney, Bógdayby przykład potomności podany naſzym naſtępcom, jak do dziś dnia byliśmy, dał poprzednikow powinnego naśladowania ſwe względy.

Będąc tak połączeni z ſobą ufamy mocno, że nie będziem ſłyszeć imienia odſtępnika, ktorenby jeśli od ſiebie Bogu nie zawarł ślubow, wſpół-ziomkow w tym kroku ſtoiących śmiał pogorſzyć, ktorenby gdy iuż nie przyſiągł związkowi, i tym ſamym ſtraży całości granic nam nie ręczył, czyż być może, by i tak haniebnym krokiem poſtępku ſiebie i imię Polaka mazał, by ſtawſzy ſię każdemu z nas miłey Oyczyzny odrodnym Synem, ſzarpał wnętrzności ſamowolnie, idąc w inexyſtencyą oney. Owoż luboby w nas koniecznie chciano kaſſaty z Plenipotencyi imienia tego, ale z ſerca kaſſaty nikt nie przemoże.

Ja co do odpowiedzi na Notę JW. Ambaſſadora, życzyłbym dać taką, z jakich pobudek wyrażonych w mym głosie oświadczona ieſt nieodſtępność, a w wyrazach bardziey zadziwienia, iż JW. Ambaſſador znaiąc przez Monarchinię swą układ Targowicki, i będąc świadkiem wszelkich czynnościow ze związku tego dotąd wypływaiących, Imienia tego nieprzyimuie czyli niechce wzmianki w Plenipotencyi, i że odſtąpienie Prawa, jeſt nad moc Prawodawcow—gdy do jego zniszczenia Proiektu niemasz i za oppozycyą nań by od jednego Posła, nie może nawet być wprowadzon.

§.

Dopieroż co do Noty w dniu wczorayszym względem odmiany w zwolnieniu Władzy Deputacyi w Plenipotencyi podaney, równa wypada odpowiedź, iż gdy Prawo zapadło, ruszyć go jeſt nad możność, propozycya względem tego naprzeciw opponowaniu się, by jednego Posła być nie może, owoż i odpowiedź niech będzie na to jednoſtayna, radziłbym z mego mieysca.

Gdy ten Punkt ſtałości naszey oświadczamy, i już to w okoliczności odpowiedzi na Notę pierwſzą dnia 11. podaną Seſſya w dniu Sobotnim zeszła na głosach, Głos naypierwszy zawsze światły do umyſłow wspoł Seymuiących Zacnego Senatora JW. JX. Biſkupa Inflant: dał się słyszeć przy tey okazyi o Konfederacyi Generalney Oboyga Narodow czynnościach, mowił ten Przezacny Mąż świadcząc za jey dotąd trwaiącym Dziełem, przyznał i to, że z jey usprawiedliwienie może być pretendowane, a przez Stany czynności rozważone, dla umocnienia, lub, gdy się widzieć będzie, poprawy onychże.

Powodem tego odezwu, gdy i innych opinie ku temu ſtosowne ſłyszałem, Głos mòy mam honor obròcić w winney rekognicyi tey to w okoliczności czasu przodkuiącey Władzy, nieżebym chciał co naydować, ale jak Poseł, z moim się tu odzywam ciężarem, ktòren każdemu Reprezentantowi od własnego Pttu koniecznością jeſt zdać, oświadczyć, i by naydrobnieysze Deſiderium otworzyć, taka jeſt poſtać Posła, tak ja z niey winney wyſługi ziszczam obowiązek.

Jeſt, lub nie, odſtępność w Jey czynnach, względem swoiego powinnego w obrębach wytrwania, nieznam się w mocy być z dowodami dotykalnie to wyobrazić Stanom zdolnemi, mòwiąc wſząk-

że do Władzy pod moment Seymu, mówić mi przychodzi nieinaczey, tylko jako Poſłowi znaiącemu się w sobie, że mogąc zazierać w porządek Kraiowych Magiſtratur, mogę z pierwſzey kolei trwaiącey czynności pretendować, z kogo przynależy wywodu, mogę razem o jego władzy powiedzieć.

Oboyga tego żądałbym z ważnych pobudek, nieznam albowiem przed Generalnością dotąd w Kraiu Skarbem, Woyſkiem, wewnętrznym porządkiem, Adminiſtracyą Sądownictwa w sobie i i w swoich wydziałach rządzącey, nikogo pierwszego, ona to była już więcey Roku Rządczynią i Panią, a dziś Seym, który tylko naſtąpił z Prawodawcow, jeſt od całego Narodu z wolnego obioru Braci swoich, a współcześnikow w Republikancyi wszyſtkiego, Jemu to głos JW. Biſkupa Infl: przyznał usprawiedliwienie się, ktòrego głosu pobudką, rozumiem, że dadzą talenta w sobie pomnożone też członki Generalności Gorliwego za dobrem Kraiu poſtępowania.

Ządać tego kiedyż tedy należy się Seymowi, okazać to, i zdać ſprawę przed Narodowym Zgromadzonym Seymu Stanem śpieszyć powinni, jako dziś w swey iſtności niżsi ſtarszym wspòł-Braciom.

Względem Konfederacyi Targowickiey, rozumiem: że dwa ex uno wypadaią przy tey okoliczności obiekta. Związek jako naykardynalnieyszym czynem ofiarą całego Narodu podparty, poruszonym i w oboiętność wprowadzonym być nie może. Exekucya zaś jako przez ludzi na tak wielkiey liczbie rezolucyow zaſtanówiona, przezorowi Stanow należąc, w daną w rozpoznanie być powinna; zatym drugie pierwszemu ruiny żadney przybliżyć nietrafi, gdy pierwsze w nieporuſznym zoſtawione ſzacunku, a drugie w Zgromadzonych Seymu Stanach poszuka usprawiedliwienia.

§.

Niżeli przyidzie ku temu, niżeli okoliczności zwrócą przy wewnętrznym urządzeniu uſtalenie pierwszości, dziś bacznie radząc o obywatela w Domu całości, przyſtałoby zaſtanowić czułość do dwu jakoby równie dotąd ważonych Władzy Krajowych Generalna Konfederacya Sancitami, Zaleceniami, Dekretami, przyſtałoby uczynić wzgląd, azali niedotyka Obywatela, komuż to należy, jeśli nie Zwierzchney Władzy, jako to Seymowi, czuć za pozoſtałym w Domu wspól-Obywatelem, któren po to Poſła wysłał, by jego tkliwości i uciążeń zreprezentował ròwnie jak całą Sądownictwa poſtać w Kraiu i wewnętrznego porządku wyobrazil trwałość lub nieexekucyą.

Powiat mòy w Inſtrukcyi mi daney Puncto 8vo, tak napisał: *Dekreta Ultimar: Inſtantiar: Aſſeſſoryi Litt: i Trybunalſkie, ażeby przy swoiey mocy nienaruszenie zoſtawały, JPP. Posłowie upominać się maiąc obowiązek, o ſkaſsowanie wszelkich przeciwko im zaszłych Sancitow, ſtarać się będą.*

Gdy czytam takie Poſłowi zalecenie, niech tu każdy sądzi, niemuszą ż być pobudki, ktòre im dyktowały osnowę tego punktu? zapewne Nayiaśnieysze Stany, musiała doświadczyć część Obywatelſtwa, albo gdyby i pisała nie za sobą, godzisz się nieprzyiąć mnie Poſłowi remonſtracyi tego Desiderium, ktòre z cudzey sprawy obrazu pochodząc, jeſt w każdym ſłuszne, z uwagi tey: iż co dziś jeſt dla bliźniego, razem lituiąc się, godzi się zamyślić się, że być może i na mnie niedogodnym jutro niepomyślności trafem.

Nie-

Niewierzyłbym ja temu, by odstęp od zasady swey przez Generalność zachodzić mógł daleko nad Deklaracyą, jaką sama sobie dosyć warownie opisała w dniu 14. Grudnia Ru zeszłego 1792. tam bowiem upewnia, że prócz Spraw Exempcyinych, Obligowych, Expulsyinych i o niesatysfakcyą Dekretow między Ziemskiemi Obywatelami (a te Dekreta równaiąc z Trybunalskiemi) innemi zaymować się niema.

Musiała więc swego do siebie napisanego dzierżeć się prawa, czyli sasady, i to znowu powinno było beśpieczyć Obywatela: iż Extra Sądu mieć nie będzie, nie wnidzie Sprawa kognicyi, Sprawa Sukcessyi, nie póydą Dekretą niesądzonych po appellacyi Spraw pod przesąd, w kolei przeciw temu zamiarowi nienastąpią Sancita, żadne zalecenia, odięcia Maiątkow, Prawo nadawstwa niewynidzie od tey władzy; słowem będzie tylko sprawiedliwość w Sprawach zwłóki niecierpiących, raptowego zaięcia Maiątku, żądaney Exempcyi, do oddania długu, co każdego utrzymuie w tym-czasowey i byłey Exystencyi, to miało być obiektem czynienia, a do tego porządek wewnętrzny przyzwoicie co do Skarbu i Woyska, niewtrącaiąc Sądownictwa i beśpieczeństwa Maiątkow, które obieralnym mieyscowym w własnych Powiatach należą wedle Praw Juryzdykcyom.

Jeśliż nie jęła przeciwnych postępowań Generalna Konfederacya, za cóż ja mam w Instrukcyi, niech te wyrazy będą nie odemnie, ale od Powiatu, wszakże Reprezentantowi prócz ich gdy mówić wolno, niech samo dopomnienie się ściągnie tey sprawy usprawiedliwienie. — Znowu co do zarządzeń Woyskiem, wydawania na Gaży assygnatów, dopieroż assygnatów na zwyczayne, i extraordynaryine expensa co oznacza całość Skarbu Publicznego, a jak się ony rozchodził należy się rachunek.

Sancitów wydawanie Seymowi jest właściwe, a nigdy inne nie wychodzi i w Seymie, tylko z wyobrażeniem rzeczy dotykalnym, z aprobacyą ich, lub reprobacyą, bo to jest równie na czym Król poprzysięga względem niekarania podług zaocznego doniesienia, gdyby miano na samo żądanie jedney strony przeznaczyć majątek, nie słysząc drugiey strony, która preskrypcyą z pierwszości, lub późniey zaszłą przynieść może, i położyć do obrony własności na Sądzie ma prawo.

Wyznaczać znowu Kommissye, jak było i w samym Seymie 1775. do R. 1776. co na zaprzeszłym Seymie (*apello memoriam*) okrzyczanym zostało, także są niewolne z składu stanności i pretendowania jednostronnego, dopieroż ogłoszenie Remiss, cóż być może bardziey zabijającego czułość Obywatela, jak postać przemocy w niedogodnym składzie osob Sądowych jednostronnie narzuconych, a ztąd częstokroć i co do Prawa stopniów w skonwinkowaniu następna koley wypadająca.

Bydź to mogło albo nie w ninieyszey Konfederacyi, skargi przecież Obywatelskie o zaszłe Sancita, o skassowanie Trybunalskich Dekretów, ja tego opuścić nie mogę, ufność Powiatu wemnie zaszła na Posła wybioru, i winna wzajemność, są to przyczyny mojego mówienia.

Takich postępowań skutki, gdyby się miały wzlegać na ruinie Obywatelów, trwożyć się trzeba przy powszechnych zażaleniach podniety zamieszania wewnętrznego, a które grozi tym większym nieszczęściem.

Gdybyż tak w istocie było, że nad przepis własny, co więcey nad Pra-

 wa,

wa, że może do dziś dnia exekwują się postępki, jestem przeciwnym, a naywięcey teraznieszym pod Seymem czynnościom, które re już przynaymniey pod okiem zwierzchney władzy zatrzymanemi mieć chciałbym.

Na to podaje Projekt i o czytanie onego upraszam.

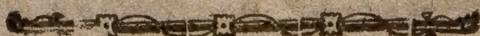
Słyszeliście Nayjaśnieysze Stany! w czytanym Projekcie zamiar czynów przez Generalność, gdy im Projekt przyznaje wedle własneyże Deklaracyi dnia 14. Decembra Roku 1792. i to wszystko, niżeli otwarte zostaną Juryzdykcye, i naywyższa Magistratura Trybunał, wskrzeszonym nie będzie, w inne zaś dzieła co naygorzey by pod moment Seymu tworzyć miała Sancita, a jeszcze o których się słyszało dotąd, byłoby to Seymowi dopuszczać przeciwności Prawom, co gorszząc Obywatelów zamieszywa ich, i czułemi czyni do własney władzy, która występności jakby chciała bydź uczestniczką, gdy jey nieodwraca, niezapobiega nadal, tym samym każdego do wynalazków iścia na Prawo podnieca i koniecznie doprowadzać zda się.

Nayjaśnieyszy Królu! przodkujesz czynom Seymu i jesteś Stanem Naypierwszym; pierwiey to Tobie dochodzić powinno, co dolega Obywatelowi, bo prócz tey Rady w Seymie, jesteś Oycem Narodu, koić dolegliwość dzieci swoich winieneś, ozwi się z Tronu co myślisz o tey władzy, a przemów i za imi, i za sobą, bo oto jak słyszę Prerogatywie Twey w Przywilejach Rozdawnictwa masz przeszkodę, JWW. Pieczętarzom zagrodzona Pieczęć pod Władzą Generalności, dopominam się ja i tutay do Twey powagi odwrócenia wytężoney mocy, czyliż ona tak jest silną pod Seymem, gdy J. K. Mość mając przy Boku swym tych Ministrów, tracić ich zda się, gdy nie mają władności, Przywileje zależały, i szafunek odjęły, niech to wszystko rozważą Seymujące Stany!

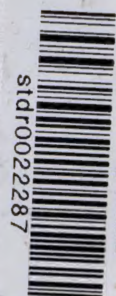
Mówię do tego widoku, na któren powszechność dzisiay spogląda, mówię w powtórzeniu za obywateli czułością; oto każdy jakby na rozdrożu orzucony, trwoży się i woła, którey się trzymać drogi, czyli którą go zaprowadziło bespieczeństwo ostatecznych wyroków, chcąc wiedzieć czy dosyć wedle Kardynalnych Praw dawnych poufać na onych, kiedy dziś jak w labiryncie wskazane wycieczki, mimo ową bespieczną toru dawnego skazówkę, na to co doświadcza się, nie interessowany umysł spogląda z zadziwieniem, jednostayniesz utrważając się każdy się boi zdarzonego przykładu, gdy oraz niechcą wszyscy Obywatele bydź listcami, ani nawet zdziwiającemi się spektatorami niczyjego upadku.

Zapobieżcie Nayjaśn: Stany przyszłości, ja jestem przy Projekcie moim i o podniesienie onego domawiać się zechcę.

Do Was tylko jeszcze, których może cokolwiek obchodzi moie mówienie, a którzy byliście i jesteście w tey to władzy Generalney Konfederacyi zwracam się, okazuiąc, że nic tu nie mam z mego wymysłu, tylko jak chcę utwierdzić mą czułość Instrukcyi i obowiązkom Obywatelstwa winną; Wyż to z siebie zdaycie czysty wywod, kładąc czynności w Sancitach pod przesąd Stanow rozwadze, lub Deputacyi na to szczególnie wyznaczyć się mogącey, która wywiąże, jaka i w czym jest prostych postępowań z Prawami zgodzona nie odstępność, usprawiedliwi dziś za osobami dobrą opinią; bo cóż być może pożądańszego człowiekowi, jak z oboiętnego wywiązać się mniemania.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0022287

